

УДК 821.161.2-32.09

DOI: 10.32342/2523-4463-2020-1-19-11

О.Ф. БУРЯК,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української та зарубіжної літератури

*Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка (м. Кропивницький)*

ФАНТАСТИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ В МАЛІЙ ПРОЗІ ЛЮБОВІ ПОНОМАРЕНКО

У статті висвітлено функції фантастичних елементів у малій прозі сучасної української письменниці Любові Пономаренко на матеріалі книг «Синє яблуко для Ілонки» (2012) і «Нехворощ» (2015). Фантастичні елементи виконують різну функціональну роль у творах, актуалізуючи певні проблеми, збагачуючи ідею, увиразнюючи образи героїв. На сюжетному рівні авторка часто експлуатує сюрреалістичну, фантастичну розв'язку, яка втілює мотив воскресіння мертвих, актуалізуючи проблему гріха і спокути в особистісному й загальнолюдському вимірах («Нічого не трапилось», «Не кидай мене самого в полі», «Дві в колодязі»). Імпресіоністично-фантастична розв'язка зазвичай відображає гостре переживання провини, що виникає під час самоаналізу персонажа («Почують тебе сніги»). Фантастичний образ може визначати вектор розвитку сюжету, вибудовувати ідейно-змістову антитезу, надавати алегоричного звучання твору («Кричав потяг у ніч»). Фантастична художня деталь активно працює на поглиблення психологізму, розкриваючи стан, настрій, почуття героя й водночас характер його стосунків з іншими персонажами («Домаха і камінь»). Фантастичні елементи органічно вписуються в легендарний контекст окремих новел, надають традиційній ідеї оригінального звучання, привабливої філософської багатомірності («Шептуни», «Ненароджені»). Імпресіоністичні картини часто набувають фантастичного змісту, відображаючи світосприйняття персонажа, презентуючи метафоричну проекцію його внутрішнього світу. Поєднання фантастичного й реалістичного начал сприяє творенню колоритного художнього світу за канонами «химерної» прози, обумовлює виникнення оригінального ракурсу бачення взаємодії людини зі світом («Земляне серце»). Різнопланові фантастичні елементи увиразнюють пафос новел переважно у драматичному ключі. Рідше письменниця вдається до гротеску, що породжує іронічне звучання твору, збагачуючи його підтекстовими художніми смислами. Таким чином, фантастичні елементи виконують важливі функції в новелах Л. Пономаренко, урізноманітнюють арсенал художніх прийомів і засобів, надаючи самотності авторському стилю.

Ключові слова: фантастичний елемент, новела, психологізм, сюрреалізм, імпресіонізм.

В статье освещены функции фантастических элементов в малой прозе современной украинской писательницы Любови Пономаренко на материале книг «Синее яблоко для Илонки» (2012) и «Нехворощ» (2015). Фантастические элементы выполняют разную функциональную роль в произведениях, актуализируя определенные проблемы, обогащая идею, делая более выразительными образы героев. На сюжетном уровне автор часто эксплуатирует сюрреалистическую, фантастическую развязку, которая воплощает мотив воскресения мертвых, актуализируя проблему греха и искупления в личностном и общечеловеческом измерениях («Ничего не случилось», «Не бросай меня одного в поле», «Две в колодце»). Импрессионистически-фантастическая развязка, как правило, отражает острое переживание вины, возникающее во время самоанализа персонажа («Услышат тебя снега»). Фантастический образ может определять вектор развития сюжета, выстраивать идейную антитезу, определять аллегорическое звучание произведения («Кричал поезд в ночь»). Фантастическая художественная деталь активно работает на усиление психологизма, раскрывая состояние, настроение, чувства героя и одновременно характер его отношений с други-

ми персонажами («Домаха и камень»). Фантастические элементы органично вписываются в легендарный контекст отдельных новелл, придавая традиционной идее оригинального звучания, привлекательной философской многомерности («Шептуны», «Нерожденные»). Импрессионистические картины часто имеют фантастическое содержание, отражая мировосприятие персонажа, представляя метафорическую проекцию его внутреннего мира. Сочетание фантастического и реалистического начал способствует созданию колоритного художественного мира по канонам «химерной» прозы, обуславливает возникновение оригинального ракурса видения взаимодействия человека с миром («Земляное сердце»). Разноплановые фантастические элементы делают более выразительным пафос новелл преимущественно в драматическом ключе. Реже писательница прибегает к гротеску, что порождает ироническое звучание произведения, обогащая его подтекстовыми художественными смыслами. Таким образом, **фантастические элементы исполняют важные функции** в произведениях Л. Пономаренко, разнообразят арсенал художественных приемов и средств, придавая самобытности авторскому стилю.

Ключевые слова: фантастический элемент, новелла, психологизм, сюрреализм, импрессионизм.

Мала проза Любові Пономаренко магнетично приваблює і читачів, і науковців. Читача інтригують захопливі сюжети з крутими віражами, несподівані розв'язки і відкриті фінали її творів, драматична напруга на кількасот вольт, відкриті, наївні, часом дивакуваті герої.

Читачі зауважують, що «твори Любові Пономаренко належать до таких, які хочеться читати неединоразово і щоразу знаходиться, що торкає і вражає найпотаємніші куточки душі» [1].

О. Хоменко дуже точно описує вплив, який справляє на реципієнта проза письменниці: «Він, світ її дивних новел, таких розпачливо-оптимістичних у беззахисній своїй правдивості – поряд, на відстані пів-поруху, пів-кроку, але ж як лячно ступити туди і перейти межу, бо спаде на тебе епіфанія стовпом осяянням...» [1].

Науковці намагаються осягнути цей літературний феномен, висвітлюючи різні його аспекти й водночас збігаючись у думці про яскравий талант письменниці. Зокрема високо оцінює творчі здобутки мисткині О. Забужко: «...відкрила для себе Любов Пономаренко – гіперобдаровану письменницю, котру можна назвати реінкарнацією Стефаника і Тютюнника в одній особі» [2].

П. Кононенко [3], В. Кузьменко [4], В. Мелешко [5; 6], М. Сулима [7] вписують творчість Л. Пономаренко в контекст неоімпресіонізму, наголошуючи на її новаторстві, що глибоко закоринене в українську літературну традицію.

О. Лісан і В. Мелешко, аналізуючи книгу «Нехворощ» (2015), окреслюють комплекс рис авторського стилю: «загадковість сюжету» [8], «наявність художніх точок (натяків, пунктирних ліній, островків тощо) – «мазків», «адже, подібно до неоімпресіоністів у живописі, мисткиня від літератури “наносить” основні складники сюжету» [6, с. 86], часова визначеність дії, особлива роль наратора, «мозаїка образів, яка дає можливість самому читачеві складати калейдоскоп» [8], зосередженість на морально-етичних проблемах [8].

Дослідники стверджують, що однією з іманентних ознак художнього стилю Л. Пономаренко є **активне використання фантастичних елементів, що, за словами О. Хоменка, визначають «барокову сновидність новелістики мисткині»** [9, с. 4].

С. Горбенко зауважує: «**поряд із цілком реалістичними, книги Любові Пономаренко сповнені творами фантазмагоричними... Прочитайте – і ви опинитеся у чудернацькому світі, де з вами розмовляють не лише люди, а й ящірки, дихає жива земля, а світ снів, змішаних із реальністю вабить до себе**» [1].

В. Меркулова наголошує на тому, що «світ героїв Любові Пономаренко балансує на грані реального та ірреального» [1].

П. Кононенко доводить, що у творах письменниці «панує гостра контрастність як єдність любові й іронії, як поетизації, так і гротеску» [3, с. 9].

Наукове осмислення фантастичного виміру різних за стилем і жанром літературних зразків сприяє висвітленню їхньої художньої специфіки, зокрема модифікації жанрової парадигми, й водночас особливостей авторської творчої манери. Розуміння естетичного феномену поглиблюється саме завдяки літературознавчій рецепції фантастичного начала, тому на цьому аспекті фокусується увага багатьох науковців [10–18].

Окреслена вченими проблема – оприявлення фантастичного первня у прозі Любові Пономаренко [1; 3; 9] – предмет нашого вивчення.

Мета дослідження – з'ясувати функціональну роль фантастичних елементів у творах Л. Пономаренко з книг «Синє яблуко для Ілонки» (2012) і «Нехворощ» (2015) через призму тенденцій розвитку сучасної української літератури.

Фантастичне начало в неоімпресіоністичних новелах письменниці зазвичай органічно поєднується з реалістичним. На сюжетному рівні найчастіше фантастичною є розв'язка, яка акцентує певний психологічний стан героя чи увиразнює його емоцію.

Наприклад, у новелі «Нічого не трапилось» розвиток незвичайних подій обумовлений потужною енергетикою слова головної героїні: «*Все почалося з того, що поза мою волею слова стали набувати змісту*» [19, с. 9].

Втілення в життя озвучених думок психологічно виснаженої жінки спричинене клубком негативних переживань, викликаних алкоголізмом чоловіка: «*І моє терпіння зносилося, я сказала з надриком: – Господи, та забери його від мене!*» [19, с. 10].

Фантастична розв'язка – повернення вбитого чоловіка додому метафорично відображає муки совісті, каяття героїні, яка звинувачує себе в його смерті: «*І тут бачу проти місяця на його потилиці глибоку рвану рану. Рубонули сокирою. Волосся і сорочка запливли кров'ю. У мене паморочиться в голові. Він розбризкує воду, усе ще не піднімає голови. Але я знаю напевне, що повіки в нього міцно зімкнені. ВІН МЕРТВИЙ. Мовчати і далі чи волати на весь світ?»* [19, с. 13].

Завдяки фантастичній розв'язці у творі «Не кидай мене самого в полі» розкривається вражаюча сила материнської любові: «*А тут виступили мама з-за тополі і повели його на гостець лісами і горами, ріками і болотами...*» [20, с. 27]. Померла мати намагається допомогти своєму маленькому сину навіть із потойбіччя: вказує хлопчику дорогу, коли той відмовляється служити кобзарю й тікає від нього.

Фантастичне начало часто підсилює імпресіоністичну розв'язку, як, наприклад, у творах «Почують тебе сніги» і «Дві в колодязі».

У першій новелі головну героїню змусили покинути друга-інваліда його батьки. Дівчина гостро переживає цю розлуку як власну провину перед хлопцем, як зраду їхній дружбі, адже тепер вона не зможе допомагати хворому: «*Ніка оглянулася на похмурий будинок, що залишився позаду, на дуби й сосни. І тут у Нілової кімнаті стало видно, як удень. Вікно-стіна дивилося на неї з подивом і сумом. Несподівано там висвітлювало величезне Нілове обличчя* (Тут і далі виділення наше. – О. Б.). *Ніка здригнулася, скрикнула: «Дивіться!». Але ні її супутниця, ні батько нічого не помітили.*

– *Там Ніл, Ніл у вікні! Дуже великий Ніл! – закричала вона*» [19, с. 28].

Видиво, яке побачила Ніка, – відображення її гіперболізованих докорів сумління, власних підліткам-максималістам.

У новелі «Дві в колодязі» оригінально відтворено сублімацію психологічного стану жінки – власниці кафе. Героїня переживає нав'язливе почуття провини за смерть свого чоловіка, підсвідомо прагне повернути його. Мініатюрна дівчина-інвалід, яка несподівано з'являється і стає офіціанткою в кафе, не випадково дістає ім'я Половинка – це своєрідна емоційно-психологічна проекція, уособлення саморефлексії пані Логвин, її альтер его.

Очевидно, сюрреалістична прикінцева картина – уявна мандрівка в минуле, намагання повторно прожити і змінити сценарій фатального епізоду, щоб за будь-яку ціну повернути до життя померлого чоловіка. Саме тому свідомість жінки породжує сюрреалістичну візію кількох паралельних варіантів допомоги: вісім Половинок намагаються врятувати чоловіка: «*Однієї ночі вдова прокинулася від світла в саду. Вона стрепенулася, підійшла до вікна. Вікна чоловікової спальні на першому поверсі світилися. Туди ніхто не ходив з дня його смерті. Яке вона має право, чого їй треба?*

...Рвонула до себе двері кімнати. Блїмав нічник. На ліжку лежав її чоловік, а навколо поралися вісім Половинок. Намагалися стягти черевики, прикладали голови до серця, бризкали на нього водою. А одна стояла на вікні у повний зріст і тихо грала на скрипці» [20, с. 11].

Як бачимо, дії Половинок спрямовані і на фізичне, і на духовне зцілення героя, гра на скрипці – намагання гармонізувати стан хворого, подарувавши йому приємні

емоції. Ця фінальна картина метафорично відображає самоаналіз, самозвинувачення пані Логвин не лише у смерті її чоловіка, а й у духовній відчуженості від нього.

Таким чином, фантастичне начало поглиблює психологізм творів Л. Пономаренко, в яких, за влучним формулюванням О. Хоменка, відчувається «стиснений до атомістичної структури нурт психологічної напруги» [12].

П. Кононенко переконаний, що «у сфері ідейно-філософської та психологічної наповненості» [3, с. 5] яскраво проявилось новаторство письменниці.

У новелі «Кричав потяг у ніч» фантастичне начало задає вектор розвитку алегоричного сюжету: померла донька машиніста з'являється на зимовому вокзалі, обдаровуючи людей квітами: «*А дівчина й справді зайшла в зал із пахучим букетом і тикала людям у руки по гілочці квітів. Так люди з речами сказали: «Іди, відчепися, бо нам не до балошів, ще он далека дорога»* [19, с. 88].

Романтичний пафос образу дівчини в поєднанні з його готичною аурою продукує катарсисний ефект дива: «*А що було потім – то вже розказала технічка. «Стою, – каже, – вибачте, я біля туалету. Коли вилітає з вагона якась тонка постать. По-літньому вдягнена, платтячко наче з капрону. І тільки з'явилася, сніг на пероні розтанув, жасмин завітисвся...»* [19, с. 87].

Образ романтичної героїні різко контрастує з образами пересічних людей, які зациклилися на мізерній буденній суеті й забули про високе.

Гуманістична ідея набуває філософського звучання, завдяки актуалізації загальнолюдських проблем «життя і смерть», «сенса існування». У цьому контексті образ вокзалу, дороги, людей із речами набуває алегоричного значення: мандрівка потягом – алегорія життя, куди люди намагаються взяти матеріальне, забуваючи про духовні цінності.

Фінал твору – загрозлива перспектива такої прагматизації суспільства: «*І тільки на вікнах лишилися втрачені душі. Поштар їх розсипав, а мо', пасажири забули? Уранці змели їх разом з павутинням – і в урну. Вони копошились, ридали, та хто там їх слухав?»* [19, с. 89].

У новелі «Домаха і камінь» переплетення реального і фантастичного, відіграє важливу роль у розкритті психології старої жінки, симбіоз реальних подій і витворів уяви головної героїні продукує своєрідний стереоскопічний ефект, створює можливість побачити Домаху очима інших персонажів і подивитися на світ її очима.

Ключова художня деталь – **камінь, який для Домахи дуже важливий, тому що привезений на подвір'я її чоловіком, зниклим безвісти багато років тому.**

Фантастичний вимір образу каменя реалізується через персоніфікацію: камінь живе, дихає, росте, виявляє емоції. Домаха навіть чує, як б'ється його серце: «*Домаха долізла до каменя, взялася за нього руками і приклала до нього голову. Камінь жив. Углибині билосся глухо його серце – гух-гух, гух-гух. Чули б ви те могутнє серце»* [20, с. 28].

Для самотньої жінки камінь стає єдиним другом і помічником: «*Попросила: «Стань мені в помочі». Камінь почав її піднімати. І коли ті (син і невістка – уточнення наше – О.Б.) попрокидалися, вона лежала калачиком на своєму місці»* [20, с. 28].

Образ персоніфікованого каменя увиразнює не лише відторгнутість Домахи членами родини, а й страх жінки проявити свою слабкість, безпомічність, а значить, непотрібність рідним, пошуки героїнею підтримки, розуміння, співчуття.

Через цю художню деталь драматичний пафос твору набуває максимальної напруги: Домаха самотня серед найрідніших: син, невістка, внуки її не помічають і не розуміють, вони виявилися холоднішими за камінь. Жінці, окрім каменя, більше немає на кого сподіватися, ні від кого чекати любові, допомоги та співчуття.

Виникає вражаюча антитеза «камінь, який має серце, співчуває жінці – безсердечні рідні», що породжується підтекстом.

У легенді «Шептуни» фантастичні елементи збагачують ідею сакрального зв'язку людини зі своєю малою батьківщиною через актуалізацію проблеми історичної пам'яті. Як і в багатьох інших творах Л. Пономаренко, фантастичне начало оприявнюється через експлуатацію мотиву воскресіння мертвих. Знищений фашистами хутір Шептуни, де жили знахарі, у повоєнний час вирішили розорати, але загиблі його господарі – «*жінки були в білих сорочках, а чоловіки в спідньому одязі»* [20, с. 30] не дали цього зроби-

ти. Друга спроба орати на місці поховань завершилася втечею трактористів, переляканих криками й стогонами, які долинали з-під землі. Коли намагалися перенести останки шептунівців у братську могилу, з'явилася висока жінка в небесній накидці й заступила її, ніби забороняючи це робити: знахарі навіть мертві не хотіли покидати рідний хутір.

Змальовуючи вплив на життя фантастичних подій, письменниця стверджує думку про метафізичний зв'язок різночасових реалій, неминучість спокутування гріхів предків. Про це свідчить змалювання обряду задобрювання померлих знахарів, який виник багато років потому: «...коли ідуть туди сіяти або орати, беруть із собою хлібину. Перш ніж почати роботу, зупиняються біля пагорба, кладуть на нього буханець. Дозвольте, панове господарі, побути на вашій землі...» [20, с. 30].

Шанування людиною своїх пращурів, повага до минулого тлумачиться авторкою як необхідна умова забезпечення духовного комфорту особистості, створення міцної енергетики роду.

Фантастичний образ вічного солдата із твору «Ненароджені», наснажений алюзіями на Шевченкове посланіє «І мертвим, і живим, і ненародженим...», увиразнює патріотичну ідею: захищати батьківщину повинні всі, навіть ті, хто гіпотетично з нею пов'язаний.

Невмирущість образу легендарного солдата оригінально мотивована авторкою: «Я не народився, а отже, і вбити мене неможливо. Я вічний солдат, от і все. Вічний!» [19, с. 34].

Ненароджений син на заклик свого помираючого батька-солдата стає на захист рідної землі: «Коли залишився один, закривавлений Віктор упав на коліна, здійняв до неба руки й гукнув: «Вставайте, всі живі, хто мене чує!» Перед лицем смерті світ здригається. А тут кругом вигоріло, летів попіл і сажка. І ніщо ніде не ворухнулося. Тоді він з останніх сил у розпачі гукнув: «Вставайте, вбиті, мертві й ненароджені!»

Рвонув вітер, поніс траву й гілки. Тріскалася земля, немов її рвали вулкани. Загриміло, заревло, і стали виходити із землі солдати. Воїнів було багато, батальйони, армія. Я відчув, як ломить моє тіло, як його викручує, виламує й піднімає. Розпростався і теж вишшов» [19, с. 34].

Масштабна апокаліптична візія, виписана в позачасовому вимірі, надає значущості патріотичній ідеї твору, вводить категорію любові до Батьківщини в систему вічних цінностей.

У «Ненароджених» порушується проблема гріха і спокути: фантастична поява солдата в будинку його потенційної матері – це нагадування їй про аборт як гріх перед батьківщиною через ненародженого захисника. Жінка усвідомлює, що її самотність, відсутність родини – непомірно дорога плата за цю помилку.

Імпресіоністичні візії у творах Л. Пономаренко часто набувають фантастичного змісту, віддзеркалюючи світосприйняття персонажів, стають частиною химерного художнього світу. Наприклад, в уяві героя «Земляного серця» збурені хвилі перетворюються на різних чудернацьких істот: «Аркадій Іванович сів на лавочці і прислухався. Задуднив водяний вітер. Хвилі стали підніматися вище, і він став розрізняти їхні обличчя: ця з чубчиком і веселими очима, як чортик. А та потвора скорчилася і вродила собі хвилення, яке тут же зіп'ялося на ноги і подалося. А он скаче вар'єте: всі рівні, всі витончені, всі метляють пухнастими хвостами і задирають спідниці. Ідуть дві сумирні черниці, знеможені від постування і нападів материнства, летить на дешевому конику циганка, суне стара ковбасниця. І над усім цим гаремом дуднить вітер, вибирає собі котрусь, а котру вибере?» [20, с. 20].

Межа між реальним і уявним поступово стирається, в такий спосіб письменниця ніби готує реципієнта до входження в химерний світ свого твору.

Фантастичне начало обумовлює виникнення специфічного ракурсу бачення взаємодії людини зі світом. У химерному оповіданні «Земляне серце» в іронічному гротескному ключі змальовано взаємини чоловіка і жінки. Авторка зображує спілкування Вокзального Майстра, а пізніше – іншого героя Аркадія Івановича із «породистою, з очима полинового цвіту» [20, с. 19] Совою, яка має ще й «сороміцьку ознаку» [20, с. 19] – татуювання серпика місяця на крилах.

Роздуми Сови, її уявні картини спільного життя із коханим відтворюють логіку жіночого мислення, містять іронічні вкраплення про шкідливі побутові звички чоловіків: «Сова стелила моховий килимок, а зверху простирадло водносталь, укрива-

лася сим-тим і думала, як добре, що Майстер не її чоловік, а то, чого доброго, розкидав би тут свої онучі, штани, натрусив би махорки. Здуріти можна!» [20, с. 19].

Авторка іронізує над досвідченими жінками, в яких конфліктують бажання позбутися самотності й страх впустити у своє життя іншу людину.

Стосунки героїв зображені як дружба чоловіка і жінки з далекоглядною перспективою: «...вона брала Майстра в лапи і несла до свого дупла. Він довго сидів на ґанку, звісивши ноги, вив своїх злодюзьких пісень, а Сова служила службу. Їхні голови зливалися, Сова заплющувала очі і думала, як би було лепсько, якби хтось їх разом побачив: напевне, Майстрове суконне пальто пасує до її коричневої шубки, і очі в них майже однакові» [20, с. 19].

Але у сприйманні Сови взаємини з Аркадієм Івановичем презентовані як фатальне кохання: авторка з іронією говорить про жінок, які звикли видавати бажане за дійсне, гіперболізувати ситуацію: «Довго не хотіла злітати до Аркадія Івановича, але судженого й коном не об'їдеш. Стане він говорить, а її мов хто снігом обсипле» [20, с. 24].

Химерність художнього світу новели увиразнює розповідь секретарки Аркадія Івановича, яка випадково стала свідком дивовижі: «Зашуміло гілля, і величезна, як людина, птиця спустилась на лавку. За крило її тримався наш (Аркадій Іванович)» [20, с. 23].

Фантастичним ореолом огорнений епізодичний образ дружини із символічним прізвиськом Рогата Вівця. Гумористично-сатиричне забарвлення образу виражає авторське ставлення до обмеженості, недалекоглядності жінки, яка не помічає подружньої зради. Гротескності образу надають зооморфні метаморфози її зовнішності, обумовлені родовою таємницею: «...вона сиділа у вітальні біля дзеркала і роздивлялася своє лице. Воно було видовжене, з великим ротом і навацьканими очима. Вуха знов підросли і нависали з-під кучерявої перуки. О Господи! Та це ж овечі метастази моєї прабабці!» [20, с. 23].

Авторка висміює довірливість і наївність – родову ознаку представниць жіночої статі. Типова парадигма взаємин чоловіка і жінки презентована художньою моделлю, що випрозорює нюанси цих стосунків по-новому – в іронічному химерному ключі.

Отже, фантастичні елементи виконують різні функції в малій прозі Любові Пономаренко. Фантастичне начало, переплітаючись із реалістичним, сприяє витворенню специфічного художнього світу за канонами химерної прози. У новелах часто експлуатується фантастична, сюрреалістична розв'язка, яка висвітлює динаміку почуттів і переживань героїв, збагачуючи, увиразнюючи пафос та ідею твору. При цьому авторка часто експлуатує мотив воскресіння мертвих, актуалізуючи проблему гріха і спокути в особистісному й загальнолюдському вимірах. Фантастичний образ може визначати вектор розвитку сюжету, вибудовувати ідейно-змістову антитезу, надавати алегоричного звучання твору, поглиблювати його психологізм.

Імпресіоністичні картини, зазвичай, набувають фантастичного змісту, відображаючи світосприйняття, настрої, стан, саморефлексію персонажів.

Фантастичні елементи урізноманітнюють арсенал художніх прийомів і засобів, надаючи оригінальності авторському стилю.

Самобутня новелістика Любові Пономаренко відображає тенденції розвитку сучасної літератури, а тому заслуговує на пильну увагу науковців. Варто зосередитися на вивченні функцій позасюжетних елементів, художніх деталей через призму взаємодії реалістичного й фантастичного начал. Потенційно багатий предмет на вектори дослідження – інтертекстуальність новел Л. Пономаренко.

Глибинне осмислення творчого доробку цієї самобутньої письменниці сприятиме реконструкції повноформатної картини сучасного українського історико-літературного процесу.

Список використаної літератури

1. Книга «Синє яблуко для Ілонки» Любові Пономаренко: коментарі [Електронний ресурс] / Комітет з Національної премії України імені Тараса Шевченка. – Режим доступу: <http://knpu.gov.ua/content/книга-«синє-яблуко-для-ілонки»> (останнє звернення 30.04.2020).

2. Забужко О. Антологією Габора я відкрила для себе нову невідому літературу [Електронний ресурс] / О. Забужко. – Режим доступу: https://zik.ua/news/2005/09/18/oksana_zabuzhko_antologiiyeu_gabora_ya_vidkryla_dlya_sebe_novu_nevidomu_19345 (останнє звернення 30.04.2020).
3. Кононенко П. Свято душі таланту / П. Кононенко // Пономаренко Л. Портрет жінки у профіль з рушницею: Повісті, оповідання / Л. Пономаренко. – К.: Просвіта, 2005. – С. 5–9.
4. Кузьменко В. Неоімпресіоністична новелістика Любові Пономаренко: специфіка ідіостилу письменниці / В. Кузьменко // Теоретична і дидактична філологія: зб. наук. праць. – Переяслав-Хмельницький; Корсунь-Шевченківський: КСВ, 2015. – Вип. 20. – С. 65–76.
5. Мелешко В. Війна очима неоімпресіоніста: оповідання Любові Пономаренко / В. Мелешко // Рідний край. – 2016. – № 1 (34). – С. 75–77.
6. Мелешко В. Ідейно-художні доміанти збірки прози «Нехворощ» Любові Пономаренко / В. Мелешко // Рідний край. – 2016. – № 2 (35). – С. 84–87.
7. Сулима М. Made in rajcentr [Електронний ресурс] / М. Сулима // ЛітАкцент. – 2010. – 1 лютого. – Режим доступу: <http://litakcent.com/2010/02/01/made-in-rajcentr/> (останнє звернення 30.04.2020)
8. Лісан О. «Нехворощ» від доброї чаклунки [Електронний ресурс] / О. Лісан // Полтавщина. – 2016. – 22 липня. – Режим доступу: <http://poltava.to/project/1646/> (останнє звернення 30.04.2020).
9. Хоменко О. «Ласкаво просимо в пустелю реальності...» / О. Хоменко // Пономаренко Л. Ніч у кав'ярні самотніх душ / Л. Пономаренко. – Миколаїв: Іліон, 2004. – С. 3–8.
10. Юган Н.Л. Фантастика та фантасмагорія в сучасній українській драматургії (конфлікт та персонаж) / Н.Л. Юган // Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». – 2019. – № 1 (17). – С. 202–214. DOI: 10.32342/2523-4463-2019-0-16-21.
11. Глухова Е.В. Гетеротопія усадьби в поезитке русского символизма (часть первая: Зинаида Гippiус) / Е.В. Глухова // Новый филологический вестник. – 2019. – Вып. 4 (51). – С. 178–187. DOI: 10.24411/2072-9316-2019-00100.
12. Zangrandi S. «The eternal shiver of mystery». The Fantastic in Grazia Deledda's / S. Zangrandi // Cuadernos de Filologia Italiana. – 2019. – Vol. 26. – P. 233–243. DOI: 10.5209/cfit.58674.
13. Pike D.L. China Mieville's Fantastic Slums and the Urban Abcanny / D.L. Pike // Science Fiction Studies. – 2019. – Vol. 46, issue 2. – P. 250–267. DOI: 10.5621/sciefictstud.46.2.0250.
14. Ceferova K. Fantastic Elements in the Modern Mozambican Fiction: Ualalapi by Ungulani Ba Ka Khosa / K. Ceferova // Etudes Romanes de Brno. – 2019. – Vol. 40. – Issue 2. – P. 79–88. DOI: 10.5817/ERB2019-2-7.
15. Vaage M.B. On Punishment and Why We Enjoy It in Fiction: Lisbeth Salander of the Millennium Trilogy and Eli in Let the Right One In as Scandinavian Avengers / M.B. Vaage // Poetics Today. – 2019. – Vol. 40, issue 3. – P. 543–557. DOI: 10.1215/03335372-7558136.
16. Paz D.A. A Face of Ondjaki' short stories: the fantastic / D.A. Paz, S.F. Fraccari // Humanidades & Inovacao. – 2019. – Vol. 6, issue 4. – P. 199–209.
17. Bizzarri G. Pop Fetishes and Transgenic Cults: Remixing the Magical-Folkloric Tradition in Global Latin-American Fantastic Fiction / G. Bizzarri // Brumal. Research Journal on the Fantastic. – 2019. – Vol. 7, issue 1. – P. 209–229. DOI: 10.5565/rev/brumal.561.
18. Vigato T. Fantastic Motifs Portrayed by Puppets in the Zadar Puppet Theatre / T. Vigato // Anafora. – 2018. – Vol. 5, issue 2. – P. 261–274. DOI: 10.29162/ANAFORA.v5i2.1.
19. Пономаренко Л. Нехворощ: новели та повісті / Л. Пономаренко. – Полтава: Дивосвіт, 2015. – 192 с.
20. Пономаренко Л. Сине яблуко для Ілонки: новели та повість [Електронний ресурс] / Л. Пономаренко. – Режим доступу: <https://www.rulit.me/books/sine-yabluko-dlya-ilonki-noveli-ta-povist-read-289551-20.html> (останнє звернення 30.04.2020).
21. Хоменко О. Чиста мова людей і яблук [Електронний ресурс] / О. Хоменко // Літературна газета. – 2013. – 4 березня. – Вип. 3 (87). – Режим доступу: <http://litgazeta.com.ua/articles/chysta-mova-lyudej-i-yabluk/> (останнє звернення 30.04.2020).